

GRAĐA

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 36, godina XVIII
novembar, 2013.

© Monos 2013

Kako su odobrena vakufska sredstva za dogradnju Osman- kapetanove medrese, 1906. godine: prilog historiji islamskog školstva u Gračanici

Mina Kujović, prof.

Sažetak: Prilog se odnosi na 22. sjednicu Zemaljskog vakufskog povjerenstva/komisije održanu 17. maja 1906. godine, na kojoj je 20 članova Povjerenstva raspravljalo o ispravnosti utroška vakufskog novca što ga je gradska uprava Gračanice isplatila za oduzete vakufske dućane. Glavna je rasprava vođena oko toga da li se vakufske pare mogu utrošiti za proširenje Osman-kapetanove medrese, odnosno na vakufski objekt koji ne donosi novac. Povod raspravi bila je raspodjela 5000 kruna, koje je uplatila Gradska općina Gračanica kao nadoknadu za oduzeto vakufsko zemljište i porušene dućane, što je bilo neophodno radi proširenja gradske tržnice. Nakon dugotrajne rasprave, odlučeno je da se spomenuti novac upotrijebi na sljedeći način: za "raširenje" Osman-kapetanove medrese 2.000 kruna, za podizanje prvog kata na vakufskim magazama 1.500 kruna i za izgradnju prizemne zgrade na Mahmutovcu 1.500 kruna.

Ključne riječi: Osman-kapetanova medresa u Gračanici, proširenje medrese, 22. sjednica Zemaljskog vakufskog povjerenstva/komisije, Kotarski ured u Gračanici

Medrese su, pored mekteba, bile jedine muslimanske vjerske škole u Bosni i Hercegovini sve do druge polovine

GRAĐA

19. stoljeća. Kvalitet nastave u medresama zavisio je u prvom redu od obrazovnog nivoa muderisa, nastavnika koji su djecu podučavali na orijentalnim jezicima, turskom i arapskom, jer u njima nije bila zastupljena nastava iz svjetovnih predmeta. U medresama su se kandidati pripremali za zvanje hodža, imama, hatiba, kadija i dr. One su bile u rangu srednje škole, ali se u nekim medresama stjecalo i znanje višeg stepena vjerske naobrazbe. U ove škole stupali su svršeni učenici mekteba, a u vrijeme austrougarske uprave i svršeni učenici ruždija. Kako su muderisi izvodili nastavu na turskom i arapskom jeziku koji nisu uvijek korektno izgovorili, a ni bosanski nisu dovoljno poznavali, to je otežavalo uspješno izvođenje nastave orijentalnih jezika. Nastava nije bila vremenski ograničena i trajala je u prosjeku od 12 do 16 godina. Učenici su bili podijeljeni u skupine, ne u razrede – i prelazak iz jedne skupine u drugu ostvarivao se zavisno od uspjeha u nastavi, odnosno nezavisno od utrošenog vremena. Cio sistem nastave u medresama bio je u najužoj zavisnosti od **stepena** obrazovanja i umještosti muderisa, od predznanja i sposobnosti učenika, te se stoga moglo desiti da se nastava jednog predmeta izvodila u jednoj medresi jednu godinu, a u nekoj drugoj medresi dvije ili više godina. Otuda i pojava neujednačenosti nivoa nastave u medresama i dužine trajanja nastave. Negdje je nastava bila na dosta visokom nivou (to je posebno slučaj u nekim sarajevskim medresama), a negdje je opet taj nivo bio nezadovoljavajući.

U medresama se stjecalo znanje iz arapskog, perzijskog, turskog jezika i gramatike. Veći dio nastavnog programa obuhvatala je nastava vjeronauke, pri čemu je posebno mjesto imalo tumačenje Kur'ana, zatim islamska tradicija i osnovne norme šerijatskog prava i logike. Nije

se predavala nastava iz svjetovnih predmeta i to je tako trajalo do pred kraj Prvog svjetskog rata.¹

Teško je utvrditi koliko je bilo medresa neposredno prije austrougarske okupacije 1878. godine. Po nekim istraživanjima bilo ih je 40-50, a opet neki historičari koji su se bavili nastankom i razvojem ove vjersko-školske ustanove navode cifru od čak 100 medresa. Isto tako, nema tačnih podataka koliko je medresa bilo u Bosni i Hercegovini nakon okupacije. Na osnovu nekih usporednih podataka, taj se broj kreće negdje oko broja 40. Civilni adlatus Hugo Kučera u svom izvještaju ministru Benjaminu Kalaju, od 12. decembra 1899. godine, navodi da u Bosni i Hercegovini ima 37 medresa sa 40 muderisa i ukupno 1540 učenika, na osnovi čega bi se onda moglo zaključiti da se njihov broj kretao negdje oko 40.²

U *Izvještajima o upravi u Bosni i Hercegovini*, objavljenim u Zagrebu 1906. godine sadržani su brojni podaci o Bosni i Hercegovini za period od 1878. do 1905. godine. Između ostalih podataka, obrađeni su i podaci o medresama, za koje je navedeno da su to "čisto islamska svećenička učilišta, koja su pozvana, da svoje pitomce uče potrebnim teološkim znanjima za hodže, imame, hatibe itd".³ U poglavlju o medresama u Bosni i Hercegovini nalazi se i tabela o broju medresa, broju njenih nastavnika (muderisa) i učenika za svako pojedino mjesto u Bosni i Hercegovini i to za period od 1900. do 1906. godine. Interesantno je da se broj učenika u medresama u tom periodu samo neznatno povećao, dok je broj

1 Hajrudin Ćurić, *Muslimansko školstvo u Bosni i Hercegovini do 1918. godine*, 227-228.

2 Nusret Šehić, *Autonomni pokret muslimana za vrijeme austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini*, 39

3 *Izvještaji o upravi*, 1905. str. 201.

Školska godina	medresa	muderisa	učenika
1901./1902.	2 (1 neaktivna)	2	116
1901./1902.	1	1	89
1902./1903.	1	1	145
1903./1904.	1	1	142
1904./1905.	1	1	151

Broj medresa, učenika i muderisa u Gračanici od 1900. do 1905. godine. ("Izveštaji o upravi...", str. 205)

medresa ostao skoro isti (izuzev Sarajeva i Mostara, gdje je taj broj povećan za po jednu medresu). Prema tabeli, objavljenoj u *Izveštajima o upravi* 1900/1901. školske godine bilo je 1.580 učenika u 39 medresa, u kojima je radio 41 nastavnik (muderis), a 1905/1906. školske godine 1536 učenika pohađalo je 41 medresu u kojima je radio 44 nastavnika (muderis).⁴

I u Gračanici se također broj polaznika medrese u ovom periodu nije puno uvećao, iako su podaci o njihovom broju različiti. Prema podacima preuzetim iz spomenute tabele, 1904./1905. školske godine u gračaničkoj medresi je bio 151 učenik, dok je prema podacima Vakufske komisije u Gračanici u godišnjem iskazu za 1905. godine u Osman-kapetanovoj medresi bilo 128 sohti (učenika).

Prema pisanju E. Šakovića, Osman-kapetanova medresa u Gračanici je sagrađena 1800. godine, sredstvima gradačačkog kapetana Osman-bega Gradašćevića. Deset godina nakon njene izgradnje, Osman-kapetanov sin i nasljednik na kapetanskom položaju Murat-beg je izgradio još jednu medresu u Gračanici, pa su u prvoj polovini 19. stoljeća u Gračanici radile čak tri medrese: Hadži Halil efendijina, Osman-kapetanova i Murat-kapetanova ili Nova medresa, a austrougarsku okupaciju dočekale su dvije.⁵ Nova ili Murat-kapetanova medresa

prestala je raditi krajem 19. stoljeća, što se vidi iz tabele.

Osman-kapetanova medresa je početkom 20. stoljeća bila tijesna za preko 100 učenika, pogotovo što su većinom bili sa sela, pa su u medresi i stanovali. Dužina školovanja ni u ovoj medresi kao i u drugim u Bosni i Hercegovini koje su po svom rangu odgovarale srednjim školama, nije bilo striktno uređeno. Učenici su ostajali na školovanju onoliko godina koliko im je bilo potrebno da savladaju sve udžbenike koje bi muderis odabrao.⁶ Ovakav vid školovanja u medresama često su viđeniji muslimani kritizirali, a bilo je i nekoliko pokušaja da se u ovim školama provede temeljita reforma i da se uvede razredna nastava. Prema nastavnom planu koji je usvojen 1895. godine, školovanje u medresi trebalo je trajati 7-8 godina, ali u većini medresa trajalo je duže. U Osman-kapetanovoj medresi pojedini učenici su ostajali i po 18 godina, kako je navedeno u izvještaju Vakufske komisije u Gračanici, dostavljenom Zemaljskom vakufskom povjerenstvu, 1906. godine.

Dugo je trajala priprema za uvođenje reformi u medresama koje su otpočele tek pred Prvi svjetski rat, ali je Osman-kapetanova medresa u Gračanici tada prestala sa radom, a u njezine prostorije se smjestila austrougarska vojska koja je tu

snik, XI/21, 58

⁶ Kvalitet nastave ovisio je o znanju i sposobnostima muderisa (nastavnika), a nastavnog plana i podjele gradiva po predmetima nije bilo.

⁴ Izveštaji o upravi 1905. str. 203

⁵ Edin Šaković, Osman-kapetanova medresa u periodu između dva svjetska rata, Gračanički gla-

2) Prilog sjedničkama napioniku KB 8510
Papir glasova 26264
Oznaka predmeta 1906

Prethodatelj: H. Džemaludin ef. Čaušević
Prethodlog: da se dade razmjerenije medrese u Gračanici
2000 K. od svih novara, što su ušli kao otkup za vakufske
koristnosne zgrade u Gračanici od beledije
Glasovanje

Red. broj	Ime	Glasuje		Opaz.
		za pred. tag.	prot. pred. tag.	
1	Predsjednik: Mehmed ef. Kulusi	-	-	neferi glas
2	Mešetar: Halim ef. Muhibović	-	-	---
3	Čaymak: Ibrahim ef. Topić	-	-	---
4	Član: Hafiz Suljman ef. Sarac	1		
5	--- H. Hasan ef. Hadžićević	1		
6	--- H. Muhib ef. Herbut	1		
7	--- H. Hafiz Sakir ef. Pandža	1		
8	--- H. Džemaludin ef. Čaušević	1		
9	--- Husin beg. Zulfikarović (Čingić)	-	-	-
10	--- Ibrahim ef. Hasićević	-	-	-
11	--- Ali ef. Pačić	1		
12	--- Osman beg. Kapetanović	1		
13	--- Ismail beg. Škapčević	1		
14	--- Biser beg. Brahim begović Gračanin	1		
15	--- Hamud beg. Mijović	-	-	-
16	--- H. Husein ef. Bakićević	-	-	-
17	--- H. Mehmed beg. Halimović	-	-	-
18	--- Mlaž beg. Mlažbegović	1		
19	--- Muh. ef. Biserović	-	-	-
20	--- Ibrahim ef. Lajragić	-	-	-
97484				
1906				
		Uzega:	10	

ostala više od godinu dana. Medresa je obnovila rad tek nakon završetka rata i radila je bez prekida do Drugog svjetskog rata. Kroz Osman-kapetanovu medresu kao obrazovnu instituciju prošli su brojni ugledni profesori.

U toku rata Medresa je više puta prestajala sa radom, a nakon rata, 1947. godine, sasvim se ugasila. Zgrada Medrese je ubrzo bila nacionalizirana pa je tako Osman-kapetanova medresa doživjela sudbinu svih ostalih bosanskohercegovačkih medresa, kojima su komunističke vlasti zabranile rad. Obrazovanje vjerskih službenika od tada preuzima Gazi Husrev-begova medresa u Sarajevu.⁷

Zgrada medrese⁸ pretvorena je u Dom kulture, Gradsku biblioteku i Narodni univerzitet Gračanice. Objekt je obnovljen početkom devedesetih godina 20. stoljeća i u njega su vraćeni neki od ranijih sadržaja: Islamska biblioteka, Sala-dershana i Bosanska kahvana.

....

Početkom 20. stoljeća u gračaničkoj čaršiji je trebalo proširiti gradsku pijacu, pa je u tu svrhu uprava grada otkupila i porušila nekoliko vakufskih dućana koji su kotarskoj vakufskoj komisiji donosili pristojan prihod od iznajmljivanja. Politička gradska uprava je za srušene dućane isplatila 5.000 K i ta je sredstva trebalo uložiti u druge objekte koji će vakufu donositi materijalnu korist.

Međutim, medresa Osman-kapetana u Gračanici, koja je bila pretijesna za

stotinjak gračaničkih medreslija koji su u medresi pohađali nastavu, tu boravili i hranili se, tražila je dio novca za proširenje. Gračanički muslimani su sakupili nešto novca i bili već otpočeli proširenje zgrade, ali nisu imali dovoljno novca da završe započete poslove. Zatraženo je da im vakuf dodijeli 2.000 K od novca koji je isplaćen za oduzeto vakufsko zemljište i porušene dućane.

Kotarska vakufska komisija iz Gračanice o ovom zahtjevu je obavijestila Zemaljsko vakufsko povjerenstvo i tražila od njega upute u vezi sa tim zahtjevom. Uz obavijest o zahtjevu Medrese iz Komisije su Povjerenstvu dostavili i detaljan izvještaj o broju medreslija i o stanju u Osman-kapetanovoj medresi.

...

Na 22. sjednici Zemaljskog vakufskog povjerenstva/komisije, održanoj 17. maja 1906. godine, 20 članova Povjerenstva raspravljalo je o ispravnosti utroška vakufskih para koje je Gradska uprava Gračanica isplatila za oduzete vakufske dućane. Trebalo je raspraviti da li je u skladu sa odredbama šerijata opravdano da se vakufske pare, dobivene kao nadoknada za neki *koristonosni* objekt, koji je donosio novac, upotrijebe za dovršenje jednog objekta (u ovom slučaju medrese) koji *nije koristonosan*.

Iz kotarske vakufske komisije Zemaljskom vakufskom povjerenstvu su dostavljeni godišnji iskazi o Osman-kapetanovoj medresi kao i izvještaj o dužini školovanja, te broju i veličini soba. Na osnovu tih podataka mufeti⁹ Vakufskog povjerenstva Hilmi ef. Muhibić je napisao izvještaj o stanju u Medresim koji je poslužio kao uvod u diskusiju na toj 22. sjednici Zemaljskog vakufskog povjerenstva koja je održana 17. maja/svibnja

7 Edin Šaković, nav. članak, 69

8 Zgrada medrese je u osmanskom periodu, od 1800. godine kad je sagrađena, imala unutrašnje dvorište i šadrvan, sa stromom umjesto trijema, a u osnovi je bila slična današnjoj medresi. U vrijeme austrougarske uprave, 1888. godine, na njenim temeljima izgrađena je nova zgrada od kamena i cigle u tada popularnom pseudo-maurskom stilu. Zbog karakterističnih šara na fasadi poznata je i kao šarena medresa.

9 Administrator, inspektor

1906. godine u Sarajevu. Predsjedavao je predsjednik, Mehmed ef. Hulusi, a prisustvovali su mufetiš, tajnik i 17 članova Povjerenstva,¹⁰ te, kao promatrač, vladin povjerenik Anton pl. Rémy. Na sjednici se, uglavnom, raspravljalo o proširenju Osman-kapetanove medrese i u vezi s tim o stanju u samoj medresi. Iz zapisnika sa te sjednice saznajemo u kakvom je stanju bila medresa te 1906. godine.

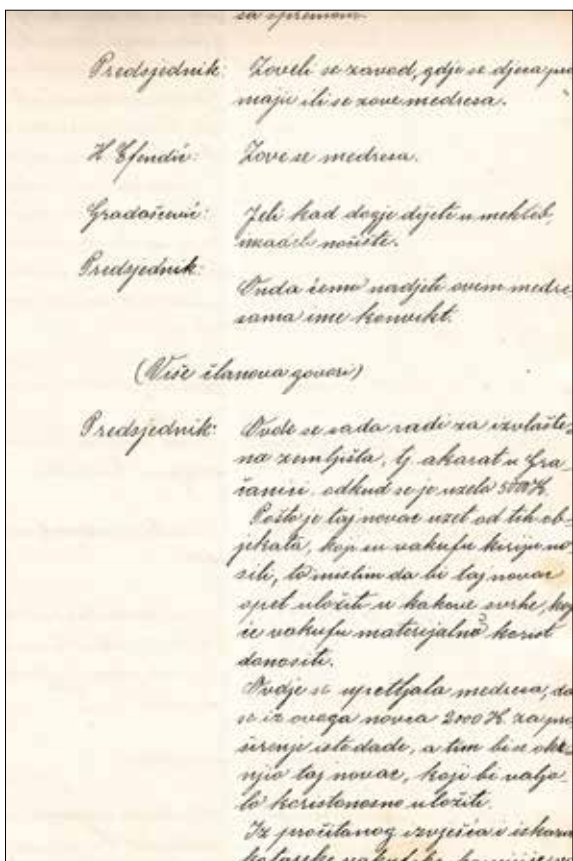
Mufetiš Zemaljskog vakufskog povjerenstva je prisutne, prvo, upoznao kako su građanički muslimani, "ehalija", sakupljenim prinosima već otpočeli proširenje drugog sprata Osman-kapetanove medrese, te da su skoro gradnju pod krov "izveli". Kako bi poslovi bili završeni, muslimani su tražili od vakufa 2.000 K subvencije iz onih novaca što su "uzeti od beledije kao prid od trampe za vakufske arse i kovačnice u čaršiji, gdje je sada pijaca."¹¹

U vezi s potrebom proširenja Medrese, mufetiš je prisutnima opisao kakva je tamo bila nastava i koliko je bilo polaznika "sohti": "Medresa ima samo 5 sunufa¹²,

10 Hilmi ef. Muhbić, mufetiš, Ibrahim ef. Topić, tajnik i 17 članova Zemaljskog vakufskog povjerenstva: hafiz Sulejman ef. Šarac, h. Hasan ef. Hadžiefendić (iz Gračanice), h. Munib ef. Korkut, h. hafiz Šakir ef. Pandža, h. Džemaludin ef. Čaušević, Husein beg Zulfikarpašić (Čengić), Ibrahim ef. Rašidagić, Ali ef. Dadić, Osman-beg Kapetanović, Smail-beg Skopljaković, Bećir-beg Ibrahimbegović (Gradašćević), Hamdi-beg Ajanović, h. Hifzi-beg Bahtijarević, h. Mehmed-beg Kulenović, Alajbeg Alajbegović, Akif ef. Biserović i Ibrahim ef. Šaćiragić

11 ABH, ZVS, br. 97484/1906. šifra 111-217

12 U svim medresama u Bosni i Hercegovini

dakle da je mudeti taksil (utvrđeni program rada) 5 godina. Među iskazatih 128 taliba (učenika medrese) ima ih 53 koji polaze medresu više od 6 godina i koji bi već morali svršiti nauku ili bi ih trebalo iz medrese isključiti, jer među njima ima ih dosta, koji polaze medresu 15-17 godina, dakle bi ostalo na taksilu 75. Od ovih pako ima mjesnih građana, koji kod kuće stanuju (24) i po tome u medresi ostaju samo 61 učenik, koje bi trebalo smjestiti u 16 soba

1895. godine izvršena je podjela nastave na tri stupnja/stepena (sunufe), od kojih je prvi stupanj obuhvaćao prvo godište učenika, drugi tri godišta, a treći 3-4 godišta. Za svaki je stupanj propisan nastavni plan, odnosno predmeti koji će se proučavati.

imadu 173 m² i u kojim bi na svakog taleba otpalo po 3,40 m², što je sasvim dovoljna prema stanju ostalih medresa, jer prostora nemaju ni sohte Gazi Husrev-begovih medresa. I sa gledišta statistike čini se da je za Gračanicu dovoljno 75 sohti, jer cijeli kotar ima 17.000 muslimana, te dolazi na svakih 225 duša po jedan sohta, što je sasvim dosta, ako nije previše

U iskazu kao šesti sunuf iskazane sohte ne mogu se uzeti kao medreska taleba, jer im se predaju predmeti mektebi iptidaije.

*Usljed toga ne vidi se potreba za proširenjem medrese.*¹³

Da li je ovo bilo izdvojeno mišljenje vakufskog zastupnika ili cijele vakufske uprave, nije nam poznato, ali je dovelo do veoma zanimljive, pa i žučne diskusije.¹⁴ Čini se da su članovi povjerenstva najviše bili "ogorčeni" na prijedlog o smanjenju broja sohti.

Iznenaduju pitanja prisutnih iz kojih vidimo da su neki članovi Povjerenstva, kao i sam predsjednik Hulusi, bili neupućeni u stanje kakvo je bilo na bosansko-hercegovačkim medresama.¹⁵

Prvi dio diskusije u vezi sa brojem polaznika jedne medrese i dužinom boravka u njoj vodili su predsjednik Vakufskog povjerenstva i članovi: Munib ef. Korkut, h. hafiz Šakir ef. Pandža i Hasan ef. Hadžiefendić, pa je, na kraju, Džemaludin ef. Čaušević poveo sjednicu u pravom pravcu i objasnio kako je sasvim opravdano, a ima i uporište u "šer-i šerifu", da se novac dobiven za vakufsko zemljište upotrijebi za gradnju medrese.

Bećir-bega Ibrahimbegovića (Gradašćevića) je zanimalo ko je napisao izvještaj o gračaničkoj medresi, a odgovor je bio da ga je napisao sam mufetiš na temelju iskaza koje su mu dostavili iz Kotarskog vakufskog povjerenstva.

Hasan Hadžiefendić (iz Gračanice) je smatrao da izvještaj nije realan, jer u medresu dolaze uglavnom djeca sa sela, što je sigurno navelo kotarskog vakufskog povjerenika u Gračanicu da ovako "ocrni" stanje u medresi.

Nakon čitanja izvještaja kotarskog vakufskog povjerenstva¹⁶, Munib ef. Korkut je rekao da u cijeloj Bosni i Hercegovini nema medrese koja se opredijelila za određeni broj *sohti* (polaznika). Hifzi ef. Bahtijareveć je izjavio kako u medresi u Banjoj Luci neke *sohte* provedu i po 18 godina. Predsjednik Mehmed ef. Hulusi je pitao da li polaznik (*sohta*) nakon 8 godina provedenih u medresi može ostati ili je mora napustiti. Hadži hafiz Šakir ef. Pandža je odgovorio kako može i dalje ostati.

Nakon ovakvog odgovora, predsjednik Mehmed ef. Hulusi je rekao kako program rada medresa ne valja i kako ga treba mijenjati. Po njemu, trebalo je uraditi program u kojem će se opsegu podučavati, koliko dugo i s kojom spremom se moraju *sohte* primati.

Ovakva diskusija i predsjednikova primjedba kako bi trebalo reformirati medrese dovela je do toga da je više članova istovremeno govorilo pa zapisničar nije mogao voditi zapisnik.¹⁷

13 ABH, ZVS br. 97484/1906. šifra 111-217

14 Zapisničar je u zapisniku pet puta naveo kako "više članova govori" istovremeno.

15 U medresama je kao i u ostalim muslimanskim vjersko-školskim institucijama bilo loše stanje. Medrese su bile zapuštene, bez ikakvog nazora i odgovorni vjersko-vakufski organi o njima nisu vodili dovoljno brige. Ni Osman -kapetanova medresa u Gračanicu nije bila izuzetak

16 U dostupnoj arhivskoj građi nije pronađen izvještaj Kotarskog vakufskog povjerenstva o stanju u gračaničkoj medresi.

17 Još u periodu otomanske uprave bilo je aktuelno pitanje reforme medresa, prvenstveno u smislu ujedinjavanja programa ovog vjersko-školskog zavoda. Reforma se nametala i stoga što je ostavljeno svakoj medresi na volju koliko će trajati nastava u toku godine i uopšte koliko treba da traje nastava

Jedni su pravdali ovako dug boravak u medresi činjenicom da su na školovanje dolazila uglavnom djeca sa sela i da su počinjala učiti od "elif-bata" pa im je nakon što to savladaju trebalo još 5 godina da savladaju "ostalo". Nakon što je saslušao takva razmišljanja i pravdanja, predsjednik je **konstatirao** kako to onda nije medresa nego konvikt. Na to je istovremeno **reagiralo** više učesnika sjednice.

Predsjednik je objašnjavao kako je vakufska komisija u Gračanici dobila novac za oduzete objekte koji su kiriju nosili, te da bi ga trebalo ponovo uložiti u objekte koji će vakufu donositi materijalnu korist: *"Ovdje se upetljala medresa, da se iz ovoga novca 2.000 K za proširenje iste dade, a time bi se okrnjio taj novac, koji bi valjalo korisno uložiti. Iz pročitano g izvješća i iskaza vakufske komisije vidimo u kakvom je stanju ta medresa i nauka u istoj pa u nju se primaju djeca od elif-bata, pa u njoj sjede i po 17 godina, a to onda nije prava medresa, nego konvikt."*¹⁸ Kako medresa nije imala utvrđenog programa rada (mudeti taksil) pa je bila samo "nazovi medresa" pitao je prisutne da li ima smisla da se u nju troši vakufski novac.

Hamdi-beg Ajanović je smatrao da ne treba, dok je h. Hifsi ef. Bahtijarević predlagao da se proširenje medrese odgodi do njenog uređenja. Bećir-beg Ibrahimbegović (Gradašević) je smatrao kako bi ovakvom odlukom muslimanski narod u Gračanici bio ogorčen. Ovakva razmišljanja dovela su do različitih prijedloga i

onda je opet, kako navodi zapisničar, više članova govorilo istovremeno.

Nakon što je Džemaludin ef. Čaušević postavio pitanje koliko je "mjesna ehaliya" potrošila na proširenje i koliko još traži od kotarske vakufske komisije, razvila se diskusija da li je po "šer-an džaziu" ispravno novac dobiven "od iz vlastbe" izgubiti na ovaj način ili se mora potrošiti u "korisnosne" svrhe.

Na ovu dilemu odgovorio je Džemaludin ef. Čaušević. On je prisutnima objašnjavao kako šeriat tumači utrošak tako dobivenog novca ali je iznio i svoje mišljenje. On je smatrao da su Gračanlije skupili toliko novca da su medresu i pokrili, pa bi bilo sasvim opravdano i sa šerijatskog stanovišta da im se dodijeli 2.000 K koliko traže kako bi zgradu završili.¹⁹

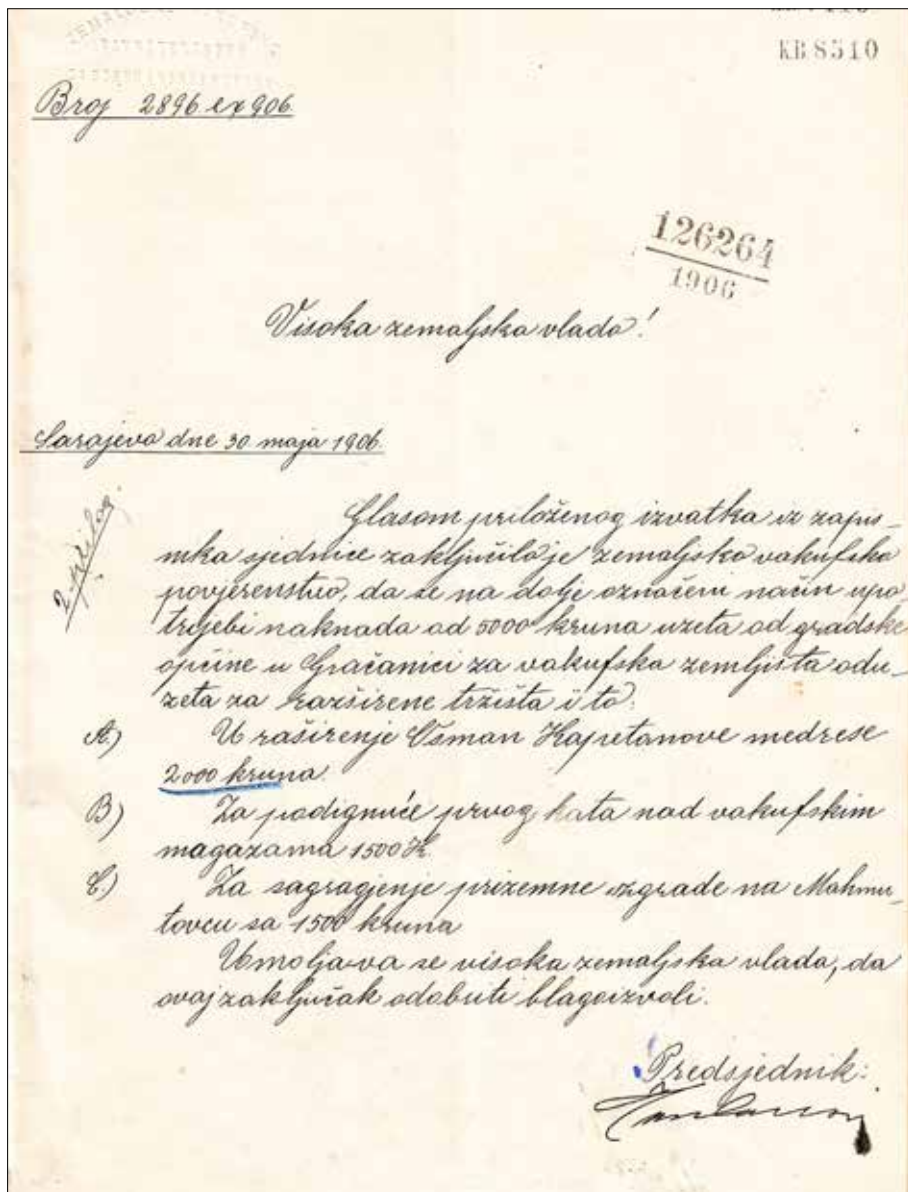
Nakon ovoga predsjednik Mehmed ef. Hulusi je izjavio kako Čaušević može iznositi što misli, ali da je na prisutnima obaveza da razjasne cijelu stvar i donesu pravu odluku.

Opet su prisutni govorili u glas, pa je Džemaludin ef. Čaušević objašnjavao da je bolje da imaju i takve medrese u koje se primaju neuka djeca, jer nisu bila u prilici da pohađaju ruždije kao ona u Sarajevu, nego da islamski narod ostane u "džehaletu" (neznanju). S obzirom na trud i veliku požrtvovanost gračaničkih muslimana, on je predlagao da im se dodjeli vakufski novac kako bi završili započete radove.

u ovim školama. Neposredno prije okupacije izdato je uputstvo o jednoobraznom načinu poslovanja koje je trebalo da važi za cijelu državu. Uputstvo je određivalo šta se treba učiti, u kojoj godini i u kojem opsegu. Međutim, bune i ustanci koji su prethodili okupaciji Bosne i Hercegovine, 1878. godine, doprinijeli su, kao i evidentna konzervativnost muslimanskog sveštenstva, da se u tom pravcu ništa ozbiljno ne poduzme

18 ABH, ZVS br. 126.264/1906. šifra 111-217.

19 "Istina, kad se koristonosna zgrada iz vlasti i za nju uzme novac, preporučuje šeriat, da se taj novac u sličnu zgradu potroši, nu mjesna islamska ehaliya u Gračanici podigla je medresu i istu pokrila, u njoj smjestila 11 soba i pod njom postojeći dućan, koji korist nosi, svojim trudom, pa sad kaže da ne može dalje, nego traži 2.000 K od onih 5.000, za koje je viganj prodat. Pa je sada pitanje koje se traži, jeli bolje ogorčenje naroda ili mu treba pomoći."

Nakon žučne rasprave, predsjednik je predložio glasanje. Od 20 prisutnih 10 je glasalo za to da se iz vakufskog novca izdvoji 2.000 K za dovršenje Osman-kapetanove medrese, a 10 protiv. Predsjednik je saopćio da je prijedlog sa 10 gla-sova usvojen, pa se donosi zaključak da

se "dade za proširenje medrese u Gračanici 2.000 K od onih novaca, što su uzeti od beledije (gradske uprave) kao otkup za va-kufske koristonosne zgrade u Gračanici".²⁰

20 ABH, ZVS br. 126.264/1906, šifra 111-217
Gasali su za: hafiz Sulejman ef. Šarac, h. Hasan ef.
Hadžiefendić, h. Munib e. Korkut, h. hafiz Šakir ef.

Zemaljsko vakufsko ravnateljstvo je 30. maja 1906. godine dostavilo Zemaljskoj vladi prepis zapisnika sa sjednice održane 17. maja, na kojoj je raspravljano o dodjeli vakufskog novca građaničkoj medresi,²¹ te je obavijestilo o tome kako će biti utrošena cijela suma (5.000 K) dobivena za oduzete vakufske objekte u čaršiji:

“Glasom priloženog izvotka iz zapisnika sjednice zaključilo je zemaljsko vakufsko povjerenstvo da se na dolje označeni način upotrijebi naknada od 5.000 kruna uzeta od gradske općine u Gračanici za vakufska zemljišta oduzeta za raširenje tržišta i to:

- *u proširenje Osman-kapetanove medrese, 2.000 K;*
- *za podignuće prvog kata nad vakufskim magazama, 1.500 K i*
- *za sagrađenje prizemne zgrade na Mahmutovcu sa 1500 K.*
- *umoljava se visoka zemaljska vlada, da ovaj zaključak odobriti blagoizvolji.”*

O zaključku Zemaljskog vakufskog povjerenstva na koji će se način utrošiti novci dobiveni za oduzeto vakufsko zemljište u građaničkoj čaršiji Kotarski ured u Gračanici je 11. jula 1906. obavijestio Zemaljsku vladu u Sarajevu. Navedeno je kako je gradska općina sa Vakufskom komisijom zaključila otkup vakufskog

zemljišta i isplatila joj 5.000 K, da je Zemaljsko vakufsko povjerenstvo odobrilo kako će pare biti utrošene, te se još samo očekuje odobrenje Vlade. Zemaljska vlada je 1. augusta 1906. godine odobrila zaključke Zemaljskog vakufskog povjerenstva dostavljene 30. maja, bez izmjena, onako kako je to Vakufsko povjerenstvo zaključilo.²²

Izvori i literatura

1. *Arhiv Bosne i Hercegovine (ABH) fond Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo (ZVS), 1906.*
2. *Izvjestaji o upravi u Bosni i Hercegovini, Zagreb 1906.*
3. *Borba muslimana Bosne i Hercegovine za vjersku vakufsko mearifsku autonomiju, Građa, sabrao i uredio Ferdo Hauptman, Arhiv Bosne i Hercegovine, Sarajevo 1967.*
4. *Hajrudin Ćurić, Muslimansko školstvo u Bosni i Hercegovini do 1918. godine, Sarajevo 1983,*
5. *Edin Šaković, Osman-kapetanova medresa u periodu između dva svjetska rata, Gračanički glasnik, br. 21, 2006, 58-69.*
6. *Nusret Šehić, Autonomni pokret muslimana za vrijeme austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 1980.*

Pandža, h. Džemaludin ef. Čaušević, Ali ef. Dadić, Osman-beg Kapetanović, Smail-beg Skopljaković, Bećir-beg Ibrahimbegović (Gradašević) i Alajbeg Alajbegović; protiv ni jedan, a “ustegli glas” su: Mehmed ef. Hulusi, predsjednik, Hilmi ef. Muhibić, mufti, Ibrahim ef. Topić, tajnik i članovi: Husein-beg Zulfikarpašić (Čengi), Ibrahim ef. Rašidkadić Hamdi-beg Ajanović, h. Hifzi ef. Bahljarević, h. Mehmed-beg Kulenović, Akif ef. Biserović i Ibrahim ef. Šaćiragić.

²¹ Zato i imamo ovaj dragocjeni zapisnik koji je sačuvan među ostalim spisima Zemaljske vlade.

²² Bosanskohercegovačke vlasti su nakon okupacije privremeno reorganizirale vakufe. Zemaljska vakufska komisija/povjerenstvo formirano je 1883. godine, a sljedeće 1884. godine u svim kotarskim i okružnim glavnim mjestima, kao pomoćni organi pridodate su kotarske vakufske komisije. Ova privremena organizacija vakufa je 1894. godine pretvorena u stalnu, ali strogo nadziranu ustanovu. (Borba muslimana .. str. 25)